

HALK OYUNLARI İCRALARININ OTİSTİK BİREYLERİN İLETİŞİMSEL GELİŞİMİNE VE SOSYALLEŞME SÜRECİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR DENEME

Arş. Gör. Neslihan GÜZELOĞULLARI ERTURAL*

Arş. Gör. M.Serkan ERTURAL**

Dünyada yaşamını sürdüren canlı varlıklar içerisinde en değerlisi olan insan ve onlardan teşekkül etmiş olan toplumun kendisine ait olan kültür kalıpları içerisinde görsel ve işitsel kültür ürünleri olarak karşımıza çıkan halk oyunları ve bu oyunların icraları, ait olduğu toplumun sosyal hayatını, kültürel zenginliğini ve bilgi birikimini yansıtmaktadır.

Halk oyunları icraları kökeni itibariyle, dinsel ve büyüsel unsurların canlandırıldığı mekânlarda gerçekleşen icralar olarak tanımlanmaktadır. Kökeninde taşıdığı özellikleri zaman içerisinde kaybetmesiyle, “yeniden üretilme” ve “nakledilme” gibi aşamalardan geçerek günümüze taşınan bu sunumlar, ait olduğu sosyal çevrenin, kültürel ve iletişimsel davranış özelliklerini, eğlenme ve eğlendirme pratiklerini, sanat anlayışını yansıtan estetik sunumlar şeklini almıştır. Bu konuda Kaeppler; *“Bazı toplumlarda insanların tanrı için sergiledikleri hareketler dinsel bir tören olarak kabul edilir. Fakat aynı hareketler bir izleyici karşısında sergilenirse bir dans olarak algılanır”* (Kaeppler, 2003: s. 383) şeklinde bir yaklaşımda bulunmaktadır ve dansı; müzikal bir sesle bazen şiirle, görsel hareketli ve estetik görünüşlerin birleştiği, kulağa ve göze hitap eden kompleks bir iletişim formu olarak görmekte ve dansın zaman içerisinde insan vücudunun ustalıkla kullanıldığı yaratıcı bir sürecin sonucunda oluşan kültürel bir form olarak tanımlamaktadır. (Kaeppler, 2003: s 382)

Dans bu şekilde tanımlandıktan sonra, dansın işlevlerinin belirtilmesini de burada uygun görüyoruz. Halk oyunlarının iletişimsel işlevi noktasında A.Lomax halk danslarını bir “performans” olarak düşünmektedir. Lomax; bireylerin dans etme şekli ve stilini, oyuncuların vücutlarının duruşunu, enerjilerini boşaltmadaki özelliklerini, oyuncu grubundaki sanatçıların birbirleri ile ilişkilerinin dinamiği, oyuncu ile izleyicinin karşılıklı etkilenişi ve iletişimleri gibi karmaşık elementlerin bir sentezi olarak görmektedir. (A. Lomax, 1999: s 174)

* Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı.

** Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı. Türk Halk Oyunları Bölümü.

Buradan hareketle, Türk halk oyunlarının önemli özelliklerinden biri, belki de en önemlisinin, oyunların icra sırasındaki yaratımı ve sunumu ile izleyici ve icracı üzerinde bıraktığı etki ve bu etkiye bağlı olarak gelişen karşılıklı ortak duygular olduğu söylenebilir.

Bu noktada halk oyunları icralarının işlevsel özelliklerini kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde incelediğimizde halk oyunları icralarının, icra edildiği sosyal çevre ve şartlara göre; “eğlenme ve eğlendirme, eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılması, toplumsal kurumlara ve törenlere destek verme, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma” gibi işlevsel özellikleri barındırdığı anlaşılmaktadır. Yukarıda sayılan özelliklerin yanı sıra, değişik icra bağlamları çerçevesinde ele alındığında, halk oyunları sunumlarının yeni ortamlarda farklı işlevler yüklenebileceği görülür.

Bu tespite bağlı olarak halk oyunları icralarının günümüzde yüklendiği sosyal, psikolojik ve fizyolojik işlevlerle yeniden tanımlanmaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Alan Dundes’in; *“bir halk bilgisi ürününün konteksi bir ürünün içinde aktüel olarak yer aldığı hususi bir sosyal durumdur. Konteks ve fonksiyonu birbirinden ayırmak şarttır. Fonksiyon, özü itibariyle belli sayıda kontekse dayanarak oluşan özel bir sonuçtur. Çoğunlukla fonksiyon mevcut bir halk bilgisi türünün kullanımı veya amacı hakkında bir araştırmacı veya incelemecinin kendisinin ne düşündüğüdür”* (A. Dundes, 1998: s. 109) bu düşüncesinden hareketle, halk oyunları icralarının eğlenceye dayalı sadece çeşitli gösterilere yönelik olmayıp, birbirinden bağımsız birçok sosyal çevrede gerçekleştirilme imkânına sahip olduğunu düşünmekteyiz. Bu bağlamda halk oyunları icralarının kişiler ve toplum üzerindeki etkileri, sadece oyunların derlendikten sonra taşındığı “sahne” olarak adlandırılan “yapay ortamlarda” veya yaratılıp yaşatılmaya devam ettikleri “doğal ortamlarda” aranmamalıdır. Oyunlar, özel olarak oluşturulan ortamlarda da farklı işlevler yüklenebilmektedir.

Bu yeni işlevlerden biri de engelli insanların sosyalleşmesine katkı olarak düşünülebilir. Engelli bireyler üzerinde yapılacak çalışmalar, engelli insan ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyici, engelli bireyin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik işlevlerinin de olabileceği ve halk oyunları icralarıyla engelli bir bireyin ait olduğu toplumla sağlıklı ilişkiler kurabileceği anlaşılmaktadır.

Bu bağlamdaki çalışmalarımızın ilk örneklerinden biri, 2005-2006 yılları arasında, Ege Üniversitesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Merkezi’nde, yaşlılarla sağlık alanında yaşam kalitesini yükseltme amaçlı uygulanan iki farklı egzersiz programıdır (Güzeloğulları, 2006: s. 4). Yapılan bu çalışmaların amacı, gruptaki kişilerin haftada üç gün boyunca egzersizlere devamının sağlanması, yapılan egzersizlerde halk oyunları adım ve müziklerinin kullanılması ile yaşlılarda Geriatrik hastalıklara bağlı rahatsızlıkların giderilmesine destek

sağlanması ve kişilerin genel sağlık durumları ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesine yönelik etkilerin tespit edilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Bu bildiriye; teorik olarak “Sağlık Alanında Yaşam Kalitesini Yükseltme İşlevi” olarak adlandırdığımız ve pratikte “Otistik” rahatsızlığı bulunan Caner Serin üzerinde, 2000 yılından bu yana her hafta Cumartesi günleri, özel ders şeklinde birebir iletişim kurularak yapılan halk oyunları ve müzikal çalışmaların uygulanması ve sonuçları değerlendirilecektir. Öğrencimiz, Gaziantep Üniversitesi Türk Müsikisi Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü’nde ve yine adı geçen üniversitenin “Türk Halk Bilimi Topluğu Halk Oyunları” grubunda gerçekleştirilen toplu halk oyunları çalışmalarına dâhil edilerek, sosyalleşme süreci ve iletişimsel gelişimi hakkındaki gözlemlerimize yer verilecek ve bu çalışmalar sonucunda öğrencimizin iletişimsel gelişimi üzerindeki sonuçlar ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ortaya çıkan bu sonuçlar ışığında, engelli insanların sosyalleşme süreçleri üzerinde halk oyunları ve halk müziğinin olumlu etkileriyle ilgili çeşitli teklif ve önerilere yer verilecektir.

Bu yeni işlevlerden biri de engelli bireylerin sosyalleşmesine katkı ve onların yaşam kalitelerini yükseltme şeklinde düşünülebilir. Bu bağlamda, engelli bireylerle yapılacak halk oyunları icra çalışmaları engelli birey ile toplum arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemede, engelli bireyin yaşam kalitesini yükseltmede önemli bir işlev üstlenebilir.

Bu çerçevede ilk olarak otizmin tanımı ve bu hastalığa sahip bireyler hakkında bilgi verelim. Genel anlamda “Otizm nedir?” sorusuna tıbbi çevrelerin verdiği tanımlara bakacak olursak; “otizm bireyin düşüncelerini, duygularını ve arzularını, dünyayı kendi algılayış biçimine göre belirlemesi şeklinde tarif edilmektedir. Bireyin iç gerçekliğinin, dış gerçekliklerle bağdaşmadığı olay, nesne ve olguları, belli bir norm içinde bulunan kişilerin paylaştığı gerçeklik temelinde değil, kendi duygu ve düşüncelerinin ışığı altında değerlendirmesidir. Sosyal anlamda otizm; çevreye tepkisizlik, sözlü veya başka türlü iletişim güçlükleri, gerçeklikten uzaklaşma, içe kapanma, nesnelere karşı aşırı düşkünlük, takıntılı hareketlerle tanımlanan bir süreç olarak tarif edilmektedir. Ayrıca, diğer insanların varlığına, istek ve gereksinimlerine karşı kayıtsızlık gösterdikleri için bir tür empati bozukluğu olarak da tanımlanabilmektedir.

Otizmin belirtileri iki ana başlık etrafında toplanmaktadır.

A. Sosyal İlişkilerde Güçlük:

1. Göz teması kuramamak,
2. Seslendiğinizde dönüp bakmamak,
3. Sanki işitmiyor gibi davranmak,
4. Yaşlıları ile uygun ilişki kuramamak, birlikte oynamamak,
5. Tek başına olduğu etkinlikleri tercih etmek, başka bir dünyadaymış gibi davranmak,
6. Olaylara, başkalarının sevinç ve üzüntülerine tepkisiz kalmak,
7. Kendi duygularını paylaşmamak,
- 8-Toplum kurallarını anlama ve uygulamada güçlük çekmek,
9. Başkalarının yüz ifadelerini anlamamak gibi.

B. İletişimde Zorluklar:

1. Konuşmada gelişmemek, gecikmek veya zorlanmak,
2. Garip ve manasız, tekrarlayıcı, basmakalıp ve tekdüze konuşmak, karşılıklı konuşmayı başlatamamak veya devam ettirememek,
3. Beden dilini, jest ve mimikleri anlamada ve kullanmada zorluk çekmek ve taklit becerilerini kullanamamak,
4. Duyuları farklı algılamak, örneğin; sese, ışığa ve dokunmaya olağandışı tepki vermek ve tehlikeyi algılayamamak.

Yukarıda sayılan belirtilerin bir kısmını veya tamamını bünyesinde barındıran otistik çocukların, kültürel ve sanatsal olgularla rehabilite edilmesinde veya konu hakkında yapılan teorik çalışmalara bakıldığında çoğunlukla müzik, resim vb. gibi çalışmaların önemi üzerinde durulduğu görülmektedir. Terapi çalışmalarında ISO (aynılık ilkesi) prensibini geliştiren R. Benenzon müzikal terapi ile hastanın zihinsel süratini yansıtacak bir müziğin dış dünyada çalınması ile terapiyi uygulayan kişi ile hasta arasındaki iletişimsel ilişkiyi sağlayacak

köprünün kurulabileceğini belirtmektedir. Biz de bu düşünceden hareketle, yapısı itibariyle içerisinde fiziksel uğraşları, müziği ve ritmi bir bütün olarak barındıran halk oyunları icralarının otistik bireylerin terapisinde uygulanabilirliği konusunda neler yapılabileceği düşüncesinden hareketle, 2000 yılında pratiğe yönelik çalışmalara başladık. Sonrasında teorik olarak yapılan araştırmalar ve yukarıda otizmin belirtileri ile ilgili çeşitli internet kaynaklarından alıntılanarak verilen bilgiler ışığında, Caner Serin'in sosyal ilişkilerindeki düzensizlik ve iletişimsel zorlanmalarının giderilmesi amacıyla uygulamaya yönelik dersler konulmuştur. Caner Serin ile çalışmalara başlamadan önce, öğrencimizde dikkatimizi çeken tipik özellikler; “başkalarına karşı ilgisizlik, göz temasından kaçınma, sürekli bir konu üzerinde konuşma, bazı işleri oldukça hızlı yerine getirme” gibi özellikler olmuştur. Öğrencimiz, yine otizmin belirtileri arasında sayılan “diğer çocuklarla ilişki kurmadaki zorluklar, her şeyin aynı olmasını istemek, rutin yaşama bağlılık, değişikliklere karşı aşırı tepki verme, aşırı hareketlilik, motor hareket gelişimindeki düzensizlik” gibi belirtilere sahip idi.

Biz, bu belirtileri tespit ettiğimiz Caner Serin'in, sosyal ilişkilerinin düzenlenmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için içeriğini halk oyunları adımları, müzikleri ve ritimlerinin oluşturduğu çalışma programını şu şekilde düzenledik:

1. Egzersiz Hareketleri ile Ritim ve Müzik Eşliğinde “Isınma Hareketleri”nin Tekrarlanma Aşaması: Bu aşamada, çalışma boyunca ara vermeden uygulanacak çalışmaya hazırlık amacıyla, 10 dakika, vücudun halk oyunları icraları sırasında çalışan boyun, bel, bacak ve ayak gibi bölgeleri ısıtılmıştır. Isınma hareketleri içinde ritim eşliğinde “yürüme” hareketleri de bulunmaktadır. Yürüyüş sırasında ritmin hızı belirli sürelerde yavaşlatılıp ve hızlandırılarak Caner'in ritim duygusu ile senkronize bir şekilde hareket etmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yürüyüş hareketi içinde belirli ölçülerde yavaş ve hızlı çalınan ritme eşlik etme çalışması ile öğrencimizin “aşırı hareketlilik” durumunu zamanla kontrol edebilmesi sağlanmıştır.

2. Çalışma Programına Uygun Adım ve Müzik Repertuarının Düzenlenmesi: Çalışma adımları; Gaziantep yöresinden “Meryem”, “Demirci”, “Sallama”, “Kırıkhan”, “Koseyri”, “Dereköy Üçayağı”, “Demone”, “Esmer Gavli”, “Şirinnar” oyunları, Artvin yöresinden “Şavşat Barı”, “Atabarı”, “Teşi”, Burdur yöresinden “Dirmilcik” oyunu, Aydın yöresinden “Aydın Zeybeği”, Şanlıurfa yöresinden “Ağam Olasan Ömer”, Diyarbakır yöresinden “Tek Ayak”, “Delilo”, Bitlis yöresinden “Ağır Govenk”, Silifke yöresinden

“Sallama” gibi halk oyunlarından seçilen adım cümlelerinden oluşmaktadır. Çeşitli yörelerin adım cümlelerinden seçilen bu oyunların usûlleri, 2/4'lük, 4/4'lük, giderlerde “Basit Usul”ler ve 6/8'lik, 9/4'lük gibi “Birleşik Usul”lerden oluşmaktadır. Oyunların müzikleri ise; 2/4, 4/4, 5/8, 6/8'lük ve 9/4'lük usûllerden oluşmaktadır. Oyunların metronomları ise Largo ile Moderato olarak tanımlayabileceğimiz tempolar arasında değişmektedir. Uygulanacak bu oyunlar, belirlenen süreye sığacak metronomda ve sayıda bir kasete ile kayda alınmıştır. Bu kayıtlar çalışma sırasında kullanılmıştır. Aynı kayıttan bir örneği boş zamanlarında dinlemesi için öğrencimiz de verilmiştir.

3. Halk Oyunları Adımlarını Öğrenme Aşaması: Bu süre 20 dakikadan fazla tutulmamakta olup, çalışma süresi mümkün olduğu kadar çeşitli etkinliklerle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu uygulama, çalışmanın performansını ve Caner'i psikolojisini olumlu yönde etkilemiştir. Uygulanan adımlar; Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır halayları, Aydın Zeybeği, Silifke yöresi adımlarından seçilerek düzenlenmiştir. Öğrenme aşamasında tekrarlanan adımlar, bazen kasetteki müzik eşliğinde tekrarlatılırken bazen de bendir eşliğinde verilen ritim ile öğretilmiştir. Oyunların öğrenilmesi aşamasında öncelikli oyunların sayısal olarak bölünmesi yöntemi kullanılmıştır. Daha sonraki aşamada, Caner'den müziği ve ritmi dinleyerek oynanması istenmiştir. Böylece Caner'in müziğe ve ritme aynı anda uyum sağlayabilme yetisi gelişmiş ve daha da önemlisi, ritimli hareket etme duygusu günlük hayatına da yansdığı görülmüştür.

4. Öğrenilen Adımların Müzik Eşliğinde Tekrarlanması Aşaması: Müziğin bu bölümde Caner iç ve dış dünyası üzerinde olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Halk oyunları müziklerinin bazıları türkölü olup, Caner'e bu türkölülerin sözleri yazdırılmış, daha sonra müzik eşliğinde türkölüyü ezberden okunması istenmiştir. Böylelikle müzik ve hareket bütünlüğüne söz boyutu da eklenmiş ve sözel ezber yeteneğinin gelişimine katkı sağlanmıştır. Bu boyutta Caner'e çeşitli sorular sorularak türkölü sözlerinin anlamları üzerinde düşünmesi istenmiştir. Böylelikle bu aşamada Caner'in hem hareket edip, hem de oyun müziğinin sözlerini tekrarlaması pratiği kazandırılarak, günlük hayatta zorlandığı birçok olayı aynı anda gerçekleştirebilmesi sağlanmıştır.

5. Müzik Eşliğinde Tekrarlanan Oyunlara Mimik ve Yüz İfadelerinin Katılma Aşaması: Halk oyunları icralarının anlamı sadece vücudun belli bölgelerini çalıştırma meselesi olmayıp, hüznün, neşe ve mutluluğa ait jest, mimik ve duyguları anlatma aracı, kimi zaman da ait olduğu yöre insanının karakteristik özelliklerinin yansıması durumunda olmalıdır. Her oyun kendi iç dinamiklerinde bir hikâyeye, oynanma amacına ve duyguya sahiptir. Öğrencimizin rahatsızlığı ile ilgili en belirgin özelliklerinden birisi de günlük

yaşamındaki onu sevindiren, güldüren veya hüznlendiren olaylar karşısında göstermesi gereken doğal tepkileri iç dünyasında yaşaması, onu jest ve mimiklerine yansıtamaması durumudur.

Caner'e, Halk oyunları icrası sırasında kullanılan jest ve mimiklere ait ifade şekilleri taklit yoluyla öğretilmiştir. Örneğin; Gaziantep yöresine ait "Demone" oyunu askeri bir düzeni ve mücadeleyi anlatmaktadır. Öğrencimize Asker yürüyüşünü andıran bu oyun icrasının öğretilmesi ile ciddi bir yüz ifadesi takınması gerektiği öğretilmiştir. Artvin yöresine ait "Teşi" adlı oyunda, yün eğirme işi taklit yoluyla anlatılmaktadır. Bu icrada Caner'den bu taklidi yapması istenmiş ve böylece mimik ile birlikte taklit etme yeteneğinin de gelişmesi amaçlanmıştır. Ayrıca hızlı tempoya ve neşeli yapıya sahip halk oyunları icraları öğretilerek gülümseyebilmesi amaçlanmıştır. Örneğin yine Gaziantep yöresine ait "Kırıkhan" adlı oyun, yapısal olarak, "el çırpma" ve "yürüme" adımlarından oluşmakta, 2/4'lük usûlde, neşeli ve hareketli bir ritim giderine sahip olmaktadır. Bu oyun icrası ile Caner'e alkış çalması gereken ortamlarda nasıl davranması gerektiği jest ve mimiklerle öğretilmeye çalışılmıştır. Bu sayede Halk oyunları icraları ile öğrendiği jest ve mimiklere dayalı ifade şekilleri, günlük hayatına yansımıştır.

6. Öğrenilen Adımların Ritm Eşliğinde Uygulanması Aşaması: "Dikkat ölçme", "refleks geliştirme" amacıyla, oyunlar, ritm aleti (bendir) eşliğinde tekrarlanmıştır. Bu aşamada, ritmi uygulayan ve Caner'e oyun adımlarını öğreten kişi arasında koordineli bir uygulama geliştirilmiştir. Ritim metronomu, oyun icrası sırasında kimi zaman düşürülmüş kimi zaman hızlandırılmıştır. Bu sayede öğrencimize duyduğu her ritme uygun hareket etme yetisi kazandırılmıştır.

7. Çalışmaya Ara Verme: Bu aşamada öğrencimize 5 ila 10 dakika aralığında serbest çalışma imkânı tanınarak, "Grup Badin" topluluğunun seslendirdiği ve icra ettiği Kafkas ezgileri ve ritimleri aracılığıyla, 10 dakika boyunca, Caner'den doğaçlama hareketler yapması istenmiştir. Verilen bu ara öğrencimizin en hoşuna giden bölümlerden birisi olması tespitlerimiz arasındadır. Kendi içinden geldiği gibi hareket etmek onu, hareket bütünlüğü içinde serbestleştirmekte ve bu hareketlerin sosyal ortamdaki davranışlarına da zamanla yerleştiği anlaşılmaktadır.

8. Soğuma Ve Germe Hareketleri: 10 dakika sürmektedir. Germe hareketlerinin tekrarlanması ile dik durma, ayakları düz, karşıya basma pozisyonunun fiziksel olarak olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir.

9. Bendir Eşliğinde Ritim Çalışması: 15 dakika süren bu çalışmada, Caner'den ritim eşliğinde kendisinin belirlediği şarkı ve türkülere eşlik etmesi ve öğrenilen oyunların

ezgilerinin ritim çalarak tekrarlanması istenmiştir. Caner bu çalışma da oldukça başarılı bir grafik çizmiş ve detone olmadan şarkı ve türkü söyleyebildiği bu icralara ritim aletiyle aksamadan eşlik edebildiği ve iyi bir müzik kulağına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Uzun yıllara yayılan bu çalışmanın ikinci bölümü Caner Serin ile özel ders şeklinde birebir yapılan halk oyunları derslerinin performansı ve bireyin toplu halde uygulanan halk oyunları icra ortamlarına dâhil edilerek sosyalleşme süreci ve iletişimsel gelişiminin takip edilmesine yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmalarda uygulama sahası olarak Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümünde gerçekleştirilen halk oyunları dersleri ve yine adı geçen üniversitenin Türk Halk Bilimi Topluğunun üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen toplu halk oyunları çalışmalarının yapıldığı sosyal icra ortamları seçilmiştir.

Çalışmalar şu şekilde düzenlemiştir;

1. Topluluğu Oluşturan Öğrencilerle Tanıştırılma Aşaması: Bu aşamada öğrencimizin grup üyeleriyle kimsenin desteği ve katkısı olmadan tanışması amaçlanmıştır. Caner bu aşamayı başarılı bir şekilde gerçekleştirerek yerine getirmiş ve grup üyelerinin tamamıyla hatta gruba eşlik eden müzisyenlerde dâhil olmak üzere tanışmıştır. Bu aşamadaki tespitlerimiz içerisinde ilk göze çarpan günlük yaşamında, kendini ifade etmede ve ikili ilişkiler kurmada zorlanan öğrencimizin halk oyunları icra ortamında yeni tanıştığı ve kendinden yaşça büyük abla ve ağabeyleriyle, hiç zorlanmadan arkadaşlık kurabilmeyi çok rahat bir şekilde gerçekleştirebilmiş olmasıdır.

2- Canlı Müzik Eşliğinde Topluluk Öğrencileriyle Birlikte Halk Oyunları İcralarına Katılması: Dans terapisti Susan Sandel'in psiko-sosyal faydalar üzerine geliştirdiği, “karşılıklı dokunmanın”, “müziğin”, “seslendirmenin”, “destekleyicilerin” ve “empatik hareketlerin” etkileri üzerine yaptığı yaklaşımlardan faydalanılmıştır. Sandel bu çalışmalarda uygulanan “temasa dayalı dokunmanın” birinin diğerine ulaşmada birbirini teşvik edici duyguları harekete geçirdiğini belirtmektedir. (S. Stockley, 1992: s 85) bu yaklaşımdan hareketle bu bölümde Caner Serin'in ortalama 15 ile 30 kişi arasında değişen gurup üyeleriyle el ele tutuşmak suretiyle halk oyunları çalışmalarına katılması sağlanmıştır. Çalışmalar 1,5 ila 2 saat arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiş ve gurup ahengine tamamen bağlı kalmıştır. Bu uygulamalar sonucunda günlük yaşamında iletişim kurmada sıkıntı yaşamamasına rağmen öğrencimizin halk oyunları icra ortamlarında hiç zorlamadan

kendini rahatça ifade edebildiği, yaş ve cinsiyet ayırt etmeksizin bütün bireylerle şaşırtacak derece rahat bir iletişim kurabildiği gözlemlenmiştir.

3- Toplu Halk Oyunları Çalışmalarında İcra Edilen Oyunlara Davulla Eşlik Edilmesi: Bu uygulamada halk oyunları çalışmaları sırasında öğrencimizin gruba eşlik eden müzisyenlerle (Davul, Zurna) birlikte oyunlara davul ritim sazıyla eşlik çalışması yapılmıştır. Bu uygulamada öğrencimiz hiç zorlanmadan icra edilen oyunların ritim giderlerine uygun bir şekilde ana kalıpları çalabildiği görülmüştür.

Sonuç olarak; otistik bir birey üzerinde, bireyin ruhsal, duygusal ve toplumsal gelişimine katkıda bulunmak amacıyla, iki aşamalı bir çalışma yapılmıştır. Halk oyunları icralarıyla yapılan bu çalışmaların, otistik bir bireyin yeteneklerini açığa çıkardığı, iletişimsel gelişimi sağladığı ve sosyalleşme sürecine olumlu etki ettiği ve de yaşam kalitesini yükselttiği belirlenmiştir.

Bu deneme çalışmasının sonucunda halk oyunları icralarının yeni bağlamlarda, küçük gruplarla veya bireylerle yapılan terapiler, tedaviler ve egzersizler kapsamına dâhil edilerek sağlık alanında yarar getirici işlevler yüklenebileceği tespit edilmiş ve bu uygulamaların tedavi teknikleri konusunda farklı yaklaşımlar getirebileceği anlaşılmıştır.

Yukarıda ortaya konulan tespitlerden hareketle halk oyunları icralarının engelli bireylerin sosyalleşme süreçleri ve sağlık alanında uygulanabilirliği ile ilgili şu önerilere yer verilebilir:

1. Rehabilitasyon merkezlerinde konusunda uzman kişiler tarafından yapılan terapi çalışmaları içerisinde, halk oyunları icralarının aktif bir şekilde dahil edilerek çalışmalar yapılmalıdır. Böylelikle engelli birey bir taraftan halk oyunları öğrenirken diğer taraftan oyunun ritmi, müziği ve estetik hareketlerini üçlü bir bütün olarak aynı anda yapabilme yetisini kazanması sağlanabilir. Ayrıca, toplu halk oyunları çalışmaları ile bireyin grup bilincinin oluşumuna katkı sağlanılabilir. Bunun yanı sıra gurubu oluşturan bireylerin Türk Halk Kültürüne ait olan geleneksel sazları, yöresel ezgi motiflerini ve giyim şekillerini tanımlarına olanak sağlanmış olur.

2. Bu tür merkezlerde eğitilecek engelli çocukların sistemli bir halk oyunları eğitiminden geçirildikten sonra, farklı merkezlerin bir araya gelmesiyle kültürel şenlikler

tertip edilerek, engelli bireylerin sosyal ortamlarda iletişimsel ilişkilerinin gelişimine katkıda bulunulabilir.

3. Her gün yazılı ve görsel basından takip ettiğimiz ilk ve orta öğretim gençliğinin güncel sorunları her geçen gün biraz daha artmakta ve karşılıklı iletişimsizliğe bağlı olarak içinden çıkılmaz boyutlara taşınmaktadır. Bu sebeple gençler iletişimsizliğe bağlı sorunlarını, yaşlarının verdiği heyecan ve enerjiyle kaba kuvvete dayalı bir şekilde halletme yoluna gitmektedirler. Bu problemleri çözüm arayışları içerisinde halk oyunları çalışmalarının dahil edilmesi ve yapılacak olan terapi çalışmaları ile yarınların teminatı olan gençlerin müziğin ve ritmin etkisi ve grup psikolojisi bilinciyle bastırdıkları enerjilerini faydalı bir şekilde açığa çıkararak, heyecanlarını dans etme yoluyla ifade etmelerine ortam hazırlanmış olacaktır.

4. Günümüzde yakalanması kolay hale gelen depresyon, anksiyete, panik atak gibi hastalıkların tedavisinde halk oyunları ile terapi çalışmaları düzenlenebilir. Birçok insan bu rahatsızlıkların etkisiyle, içinde buldukları ana odaklanamamanın sıkıntısını yaşamaktadır. İçinde bulunulan anı yaşamak, “kendimizin ve çevremizin farkına varmak, özellikle duygularımızın farkına varmak, kendimizi ve çevremizi bir bütün olarak algılamak, bir şeyleri anlamlı bulmak ve bütün bunları sözel olarak ifade ederek sevinç/coşku duymaktır. Anı yaşamak için üç öge gereklidir. Birincisi, içinde bulunduğumuz mekâna ve zamana odaklanmak, ikincisi var olma bilincine, üçüncüsü ise var olma sevincine sahip olmaktadır. Kişilerin kendi iç dünyalarını ve diğer insanların iç dünyalarını ‘fark etme’ potansiyelinin yükselmesi ile kişiler arasındaki iletişimin kurulması kolaylaştırılabilir.” (Dökmen, 2004: s 170-171) Kişilerin kendi iç dünyalarıyla barışık olmaları sonucunda bu mutluluğu; bireyden bireye, bireyden aileye, aileden topluma giden yolda çevresiyle paylaşan insanlar olarak sağlıklı ruh yapısına sahip bir toplum olabilmede, halk oyunları ile yapılacak terapi çalışmalarının faydaları olacağı kanaâtindeyiz.

Bu tekliflere Halk oyunları uygulamalarının farklı sosyal icra ortamlarında uygulanmasına yönelik devam eden çalışmalarımızın ışığında daha yenileri de zaman içerisinde eklenecektir. Böylelikle bu çalışmalar, engelli bireylerin tedavi edilmesi ve topluma kazandırılması sürecinde etkin bir biçimde yer alabilecektir.

KAYNAKLAR

Çobanoğlu, Özkul; (1999). “*Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş.*” Ankara: Akçağ Yayınları, s. 280

Dökmen Üstün; (2004). *Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak Gelişmek Uzlaşmak.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dundes, Alan. “Who are the Folk ?” Çev: Metin Ekici. *Millî Folklor Dergisi.* Sayı: 37. Ankara: 1998, s. 109.

Ertural, Murat Serkan; (2006). Gaziantep Halk Oyunları Üzerine Bir İnceleme. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

Güzeloğulları, Neslihan; (2006). “Türk Halk Oyunlarının Sağlık Alanında Yaşam Kalitesini Yükseltme İşlevi”. *VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi.* Gaziantep.

Hakan, Sezgi; (2006, Mart). Müzikle Terapi. 20.04.2007 tarihinde <http://www.rehabilitasyon.com/index.php?act=showarticles&cid=96&act2=read&aid=467> adresinden erişildi.

Kaeppler, Adrienne L.; (2003). “Dans.” Çev: Fatma Kanat Fay. Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar. Ankara. Geleneksel Yayınları, ss.382-386

Nurdeniz, Kutsel; (2005) 10.04.2007 tarihinde <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/12/14/cp/gnc111-0320051210-101.html> adresinden erişildi.

“Otistik Bozukluğu Olan Bireylere İlişkin Sözleşme.” 01.05.2007 tarihinde <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/sozlesme.htm> adresinden erişildi.

“Otistik Çocuklarda Davranış Sorunları.” 10.04.2007 tarihinde http://www.psikologum.com/konular_detay.asp?id=214 adresinden erişildi.

“Otistiklerde Müzikle Terapinin Doğuşu ve Dünyadaki Uygulamaları.” (2006, Mart) 10.04.2007 tarihinde <http://www.yagmurcocuklar.com> adresinden erişildi.

“Otizm Nedir?” 10.04.2007 tarihinde <http://www.turkishmedia.com/sss/index.php?article=782> adresinden erişildi.

“Otizm Nedir?” 08.04.2007 tarihinde <http://www.okulpdr.net/otizm.htm> adresinden erişildi.

“Otizm.” 10.04.2007 tarihinde http://www.saglikinfo.com/HASTAOKULU/cocuk_otizm.asp#1 adresinden erişildi.

“Otizmin Belirtileri.” 10.04.2007 tarihinde http://www.tohumotizm.org.tr/tohum/otizm_nedir.asp adresinden erişildi.

Stockley, Susan; (1992). “Older Lives, Older Dances Dance Movement Therapy with Older People.” *Dance Movement Therapy: theory and practice*. London; New York: Tavistock/Routledge, s. 85.